

VIHREÄT nuoret

Vihreiden nuorten ja opiskelijoiden liitto

Talouspoliittinen ohjelma

*Hallituksen esitys vuoden 2021 liittokokouksella,
hyväksytty hallituksen kokouksessa 16.10.2021*

Irti fossiilitaloudesta

Vihreiden nuorten talouspoliittinen ohjelma

Sisällysluettelo

IRTI FOSSIILITALOUDESTA	1
JOHDANTO	3
1. KESTÄVÄ TALOUS	4
1.1. Hyvinvointi ja kasvu	4
1.2. Kiellot ja rajoitukset	4
Toimenpiteet	5
1.3. Hiilelle hinta	5
Päästökauppa	5
Toimenpiteet	6
Verot	6
Toimenpiteet	7
1.4. Kestävien investointien tukeminen ja mahdollistaminen	7

<i>Toimenpiteet</i>	8
1.5. <i>Kiertotalous ja materiaalit</i>	8
<i>Toimenpiteet</i>	10
2. VIHREÄ HYVINVOINTIVALTIO	10
2.1. <i>Hyvinvointivaltio</i>	10
<i>Toimenpiteet</i> :.....	11
2.2. <i>verotus ja hyvinvointivaltion rahoitus</i>	11
<i>Toimenpiteet</i>	12
2.3. <i>Tulonsiirrot</i>	12
<i>Toimenpiteet</i> :.....	13
3. TYÖMARKKINAT JA TYÖLLISYYS	13
3.1. <i>Työntekijöiden asema</i>	13
<i>Toimenpiteet</i> :.....	14
3.2. <i>Työmarkkinoiden pelisäännöt</i>	14
<i>Toimenpiteet</i> :.....	15
3.3. <i>Inhimillinen työllisyyspolitiikka</i>	16
<i>Toimenpiteet</i> :.....	16
3.4. <i>Maahanmuutto ja työllisyys</i>	16
<i>Toimenpiteet</i> :.....	17
3.5. <i>Mahdollistetaan yrittäminen entistä useammalle</i>	17
<i>Toimenpiteet</i> :.....	18
4. EUROOPPALAINEN JA KANSAINVÄLINEN TALOUS	18
4.1. EUROOPAN UNIONIN TALOUSPOLITIikka	19
<i>Kohti liittovaltiota</i>	19
<i>Toimenpiteet</i>	19
<i>Kestävä, oikeudenmukainen ja solidaarinen Euroopan unioni</i>	19
<i>Toimenpiteet</i>	20
4.2. <i>Reilumpi kauppa</i>	20
<i>Toimenpiteet</i> :.....	21
4.3. <i>Yritysvastuu</i>	21
<i>Toimenpiteet</i>	22

Johdanto

Vihreiden nuorten ja opiskelijoiden liiton talouspoliittinen ohjelma linjaa talouspolitiikkamme arvot ja periaatteet sekä esittelee keinoja tavoitteiden saavuttamiseen ja fossiilitaloudesta irtaantumiseen.

Vihreä talouspolitiikka keskittyy talouskasvun sijaan edistämään ihmisten, muiden eläinten ja muun luonnon hyvinvointia. Kaiken taloudellisen toimeliaisuuden tulee tapahtua kestävästi planetaarinen kantokyky huomioiden, eikä ympäristön asettamia rajoja tule ylittää mistään syystä. Lisäksi talouspolitiikassa tulee pyrkiä globaaliin oikeudenmukaisuuteen, ja planeetan rajalliset resurssit on jaettava tasaisesti niin, että ihmiset voivat hyötyä niistä tasapuolisesti. Bruttokansantuote ei ole riittävä mittari hyvinvoinnille ja rikkaissa maissa hyvinvoinnin lisäämisen tulee tapahtua ensisijaisesti muuten kuin materiaalisen kasvun kautta.

Hyvinvointia voidaan kasvattaa planetaaristen rajojen sisällä siirtymällä kiertotalouteen, jossa voimme vähentää uusien raaka-aineiden tarvetta kierrättämällä olemassa olevia materiaaleja. Markkinatalouden mekanismit ja julkisen vallan harjoittama sääntely ovat työkaluja, jolla kiertotaloutta voidaan ohjata. Talous tulee nähdä työkaluna jonka avulla lisäämme ihmisten hyvinvointia.

Talouspolitiikalla pyritään myös eriarvoisuuden vähentämiseen mukaan lukien tulo- ja varallisuuseroja pienentämällä. Suomen kaltaisissa vauraissa valtioissa tasa-arvo on yhteydessä hyvinvointiin vahvemmin kuin vaikka talouden koko. Myös maiden välistä eriarvoisuutta tulee vähentää, esimerkiksi kauppapolitiikalla, joka tukee köyhien maiden kehitystä. Vapaa kauppa ei ole itseisarvo. Kansainvälisen tason eriarvoisuuteen puututaan myös vaatimalla yrityksiltä ihmisoikeuksien ja ympäristön kantokyvyn kunnioittamista myös ulkomailla.

Yksi vihreän talouspolitiikan ydinarvoista on sukupolvien välinen oikeudenmukaisuus. Meidän tulee tehdä sellaista talouspolitiikkaa, jolla taataan ihmiskunnan edellytykset elää hyvää elämää myös tulevaisuudessa. Siksi emme voi jatkaa nykyisenkaltaista luonnonvarojen ylikulutusta.

Pohjoismainen hyvinvointivaltiomalli ja sen kestävä rahoittaminen ovat olennaisia osia vihreää talouspolitiikkaa. Vihreän verojärjestelmän lähtökohta on se, että yhteiskunnalle hyödyllisiä asioita on verotettava vähemmän ja vastaavasti haitallisten asioiden verotusta on kiristettävä.

Hyvinvointivaltiota voidaan ylläpitää ja ratkaista samalla aikamme suurimpia yhteiskunnallisia ongelmia siirtämällä verotuksen painopistettä työn verottamisesta omistamisen ja ympäristön kuormittamisen verottamiseen. Laadukkaiden julkisten palvelujen rahoittamiseksi on pidettävä huolta kattavasta veropohjasta.

1. Kestävä talous

1.1. Hyvinvointi ja kasvu

Vihreä talouspolitiikka keskittyy talouskasvun sijaan edistämään ihmisten, eläinten ja luonnon hyvinvointia. Jos tämän seurauksena syntyy myös talouskasvua, on se hyväksyttävää, kunhan kasvu tapahtuu ehdottoman tiukasti ympäristön ja maapallon kantokyvyn rajoissa. Talouskasvu ei kuitenkaan ole itseisarvoista, eikä yhteiskuntia voi perustaa oletukselle ainaisesta kasvusta.

Suomen kaltaisissa rikkaissa maissa hyvinvoinnin lisäämisen tulee tapahtua ensisijaisesti muuten kuin materiaalisen kasvun kautta. Olemme jo pitkään olleet tilanteessa, jossa materiaalinen talouskasvu ei ole enää lisännyt ihmisten hyvinvointia ja onnellisuutta. Tämä suunta pitää kääntää, ja materiaalisen yltäkylläisyyden sijaan on panostettava jaksamiseen, mielenterveyteen ja vapaa-aikaan. Kulutuskulttuurista tulee päästä eroon – tarvitaan enemmän aikaa, vähemmän roinaa.

Hyvää elämää ei kuitenkaan voi kukaan muu määrittää toisten puolesta. Ihmisten luovuudelle on tehtävä tilaa ja heidän on annettava toteuttaa itseään mahdollisimman vapaasti, kunhan se ei tapahdu toisten ihmisten tai ympäristön kustannuksella.

1.2. Kiellot ja rajoitukset

Planetaaristen rajojen puitteissa toimiva talous vaatii väistämättä markkinaohjauksen lisäksi myös rajojen vetämistä ja kaikista haitallisimpien asioiden kieltämistä. Ilmastokriisi ja biodiversiteettikato ovat akuutteja kriisejä, joista selviämiseksi on uskallettava käyttää asianmukaisia kriisiajan keinoja. Jos jotain elinkeinoa on täysin mahdotonta harjoittaa kestävästi planetaarisissa rajoissa, se ei ole tulevaisuuden kannalta säilyttämisen arvoista.

Ilmastolle ja biodiversiteetille kaikista tuhoisin taloudellinen toiminta on kiellettävä lailla, ja muuta taloudellista toimintaa tulee säännellä ja tarvittaessa rajoittaa siten, että talous toimisi

kokonaisuudessaan planetaaristen rajojen puitteissa. Vastaavasti mitä kestävämpää taloudellinen toiminta on, sitä vähemmän se tarvitsee erityistä sääntelyä.

Kestävä talous ei voi nojata pitkällä aikavälillä uusiutumattomien luonnonvarojen käyttöön, ja tämä resurssien rajallisuus tulee jossain vaiheessa väistämättä vastaan. Ilmastokriisin ratkaisemiseksi on kuitenkin välttämätöntä luopua fossiilisten polttoaineiden käytöstä jo ennen niiden varantojen ehtymistä. Nopeassa fossiilienergiasta luopumisessa on vaarana, että sitä korvataan bioenergialla, joka ei kuitenkaan ole isossa mittakaavassa kestävä ratkaisu sen aiheuttamien biodiversiteettihaittojen vuoksi.

Toimenpiteet

- Kielletään turpeen energiakäyttö lailla vuoteen 2025 mennessä.
- Puolitetaan kivihiilen, maakaasun ja öljyn energiakäyttö vuoteen 2025 mennessä, ja kielletään maakaasun ja öljyn energiakäyttö lailla vuoteen 2030 mennessä.
- Asetetaan uusille polttomootoriautoille myyntikielto vuonna 2030.
- Varmistetaan, että biomassan käyttö pysyy kestävällä tasolla vähentämällä vuotuisia hakkuumääriä ja siirtymällä metsien jatkuvaan kasvatukseen.

1.3. Hiilelle hinta

Päästökauppa

EU on onnistunut vähentämään hiilidioksidipäästöjään viimeisen 15 vuoden aikana päästökaupalla. Päästökauppamekanismia on hyödynnetty onnistuneesti myös esimerkiksi Kaliforniassa ja Uudessa-Seelannissa.

Päästökauppa on sääntelijän kannalta hiiliveroa helpompi instrumentti, koska veroa asettaessa sääntelijällä tulisi olla valtavasti tietoa yritysten käytössä olevasta teknologiasta ja niiden kyvystä vähentää päästöjä. Tämän vuoksi oikean verotason löytäminen voi olla hyvin hankalaa, jotta halutut päästövähennykset saavutettaisiin. Päästökaupassa päästötaso määräytyy jo vuosittaista päästokiintiötä asettaessa, jolloin hiilen hinta asettautuu päästöoikeuksien kysynnän ja tarjonnan mukaisesti.

Koska päästökauppa on byrokraattisesti hiiliveroa kevyempi instrumentti ja sille on EU:ssa valmis pohja, kannatamme päästökaupan käyttämistä hiilidioksidipäästöjen hinnoittelussa ja sitä kautta

EU:n ilmastopolitiikan keskiössä jatkossakin. Päästökaupalla on kuitenkin nykyisellään monia valuvikoja, jotka on syytä korjata.

Vuosittaisia päästokiintiöitä tulisi leikata siten, että ne olisivat linjassa Pariisin ilmastopöytäkirjan 1,5 asteen tavoitteen kanssa. Päästökauppa kattaa nykyisellään ainoastaan energiantuotannon, raskaan teollisuuden ja EU:n sisäisen lentoliikenteen, jotka ovat vastuussa noin 40 prosentista EU:n ilmastopäästöistä. Päästökaupan ulkopuolelle jäävällä taakanjakosektorilla hiilen hinnoittelu on vaihtelevampaa, minkä vuoksi päästökauppaa tulisi laajentaa koskemaan myös näitä sektoreita. Näin EU:n ilmastopolitiikasta saataisiin nykyistä yhdenmukaisempaa.

Koska kaikilla muilla markkina-alueilla ei ole käytössä samanlaista ilmastopäästöjen hinnoittelujärjestelmää, on mahdollista, että päästökaupan aiheuttamat lisäkustannukset ajavat eurooppalaista teollisuutta sellaisiin maihin, joissa saastuttaminen on halvempaa. Tutkimusten mukaan tällainen hiilivuoto on marginaalinen ilmiö, mutta sen riski on kuitenkin otettava tosissaan. Tämän vuoksi EU:n on otettava käyttöön hiilitullit, joiden suuruus määräytyy EU:n ja kunkin ulkomarkkinan hiilen hintojen erotuksesta. Näin myös muut markkina-alueet saataisiin keinoitekoisesti mukaan EU:n päästökauppajärjestelmään. EU:n on myös syvennettävä yhteistyötään muiden päästökauppaa käyttävien markkina-alueiden välillä siten, että tavoitteena on globaali päästökauppajärjestelmä ja yhtenäinen hiilen hinnoittelu ympäri maailman.

Toimenpiteet

- Pienennetään EU:n päästökaupan vuosittaisia päästokiintiöitä ensin kertaluonteisesti reilusti nykyisestä ja sitten vuosittain nykyistä nopeammin.
- Laajennetaan päästökauppaa koskemaan myös uusia sektoreita.
- Asetetaan päästöoikeuksille lattiahintaa (ja estetään päästöoikeuksien siirtäminen vuosien välillä).
- Luodaan jäsenmaille mahdollisuus ostaa ja mitätöidä päästöoikeuksia, jos niiden päästöt laskevat äkillisesti.
- Asetetaan EU:n ulkopuolisille markkinoille hiilitullit, joiden taso määräytyy markkina-aluekohtaisesti hiilen hintojen erotuksena.
- Lisätään yhteistyötä eri päästökauppaa käyttävien markkina-alueiden välillä ja edistetään globaalin päästökauppajärjestelmän syntymistä.

Verot

Päästökaupan lisäksi päästöjä tulisi myös vähentää suoraan verotuksen avulla. Ympäristöverotusta on tiukennettava niillä sektoreilla, jotka eivät ole päästökaupan piirissä varmistuen samalla, etteivät verotus ja päästökauppa toimi keskenään ristiin. Verotusta tulee kehittää sekä kansallisesti että EU:n tasolla. Hiilidioksidiverolla voidaan tehdä saastuttamisesta suoraan kannattamatonta, mikä nopeuttaa päästöleikkauksia, jotka ovat toistaiseksi olleet auttamatta Pariisin ilmastopimuksen tavoitteita jäljessä. Hiilidioksidiverolla saadaan myös samalla kerättyä tuloja, jotka voidaan käyttää investointeihin reilun muutoksen vauhdittamiseksi edelleen.

Päästöjen vähentämiseksi on tärkeää vähentää polttoaineiden, erityisesti fossiilisten, kulutusta. Tehokas keino tähän on nostaa polttoaineiden hintaa. Polttoaineveron lisäksi toimiva ratkaisu on polttoaineiden jakelijoille huutokaupattavat päästöoikeudet, joilla saadaan suoraan säänneltyä markkinoille laskettavan polttoaineen määrää.

Niin päästövähennysten, elonkirjon suojelun kuin eläinten oikeuksienkin kannalta on tärkeää merkittävästi vähentää eläinperäisten tuotteiden kulutusta. Tällä hetkellä monien yhteiskunnalle haitallisten tuotteiden, kuten esimerkiksi alkoholin ja tupakan, kulutusta rajoitetaan haittaverolla, ja näin tulisi toimia myös eläintuotteiden kanssa.

Toimenpiteet

- Asetetaan ja tiukennetaan ympäristöveroja sekä kansallisesti että EU:n tasolla niille sektoreille, jotka eivät ole päästökaupan piirissä.
- Otetaan valtion tasolla käyttöön polttoaineiden jakelijoille suunnattu päästökauppajärjestelmä, jonka päästokiintiöillä asetetaan vuosittainen raja liikenteen päästöille.
- Otetaan käyttöön haittaverot eläinperäisille tuotteille.

1.4. Kestävien investointien tukeminen ja mahdollistaminen

Ympäristöverot ja päästökauppa toimivat siirtymävaiheen ratkaisuna osana reilua muutosta kohti ympäristön kannalta kestävästä yhteiskunnasta. Niiden tuotoilla on käytettävä erilaisiin ympäristötukiin siirtymän vauhdittamiseksi edelleen, eikä niiden ole tarkoitus muodostaa vakituista tulovirtaa valtiolle. Ympäristöverot eivät voi toimia rahoituspohjana hyvinvointivaltiolle, sillä niiden tarkoitus on vähentää verotettavia haittoja ja siten myös lopulta saatavia verotuloja. Ympäristöveroista kansalaisille aiheutuvat lisäkustannukset voidaan kompensoida erilaisilla

toimenpiteillä, kuten esimerkiksi sosiaaliturvaa korottamalla, perustulolla tai työn verotusta keventämällä. Kompensaatio ei kuitenkaan voi olla täydellinen, jos verotuloilla halutaan myös tukea päästöjä vähentäviä investointeja.

Päästöjä vähentäviä investointeja on tuettava lähtökohtaisesti teknologianeutraalisti, jolloin valtio ei itse pääätä päästöjä vähentävää teknologiaa, vaan vain luo sen käyttöönotolle sopivat puitteet. Samalla valtion on tarjottava mahdollisuuksia kehittää ja kokeilla uusia innovaatioita, jotka voivat auttaa ilmastokriisin torjunnassa.

Kuitenkin joissain tapauksissa on hyvin selvää, millä teknologioilla päästöjä voidaan vähentää, jolloin valtion tulee vauhdittaa reilua muutosta tukemalla myös tiettyjä täsmäinvestointeja. Esimerkiksi siirtämällä liikennettä etenevissä määrin pyöriltä raiteille vähennetään polttomoottoriliikenteen päästöjä.

Vaikka reilu muutos on pidemmällä aikajänteellä myös taloudellisesti kannattavaa, siirtymäkulut muodostavat usein merkittävän esteen uusien investointien tekemiselle. Siksi valtion tulee ottaa käyttöön ilmastolainojen takausjärjestelmä, jotta tämä este ei pääse hidastamaan siirtymää kestävään yhteiskuntaan. Samoin valtion on tuettava muun muassa öljylämmityksestä luopumista, jotta rakennusten lämmityksestä koituvia päästöjä saadaan leikattua. Myös erilaiset suorat investointituet ovat toimiva työkalu siirtymän vauhdittamiseksi.

Toimenpiteet

- Tuetaan teollisuuden päästövähennyksiä suorilla tulosperusteisilla investointituilla.
- Otetaan käyttöön ilmastolainojen valtioneuvoston takausjärjestelmä.
- Tuetaan kotitalouksien päästövähennysinvestointeja. Lisätään tukea öljylämmityksestä luopumiseen, jotta öljyn energiakäyttö loppuisi 2030 mennessä.
- Vauhditetaan liikenteen päästövähennyksiä investoimalla raideliikenteeseen sekä kaupunkien sisällä että niiden välillä.
- Uudistetaan ydinvoimalakia siten, että sen luomat puitteet vauhdittaisivat sarjatuotettujen pienreaktoreiden kehitystä ja käyttöönottoa.

1.5. Kiertotalous ja materiaalit

Rajallisten resurssien planeetalla talouspolitiikan on otettava huomioon myös luonnonvarojen riittävyys tulevillekin sukupolville. Nykyisestä lineaaritaloudesta on siirryttävä kiertotalouteen paitsi resurssien rajallisuuden myös ilmastokriisin ja biodiversiteettikadon torjumisen vuoksi, sillä neitseellisten luonnonvarojen käyttöönotto on vastuussa valtavista ilmastopäästöistä ja biodiversiteettihaitoista.

Uusiutumattomien luonnonvarojen kannalta tilanne on erityisen haastava, sillä niiden täydellinen uusiokäyttö ei ole parhaassakaan kiertotaloudessa täysin mahdollista. Kiertotalous ei siis ole lopullinen ratkaisu rajallisten resurssien ongelmaan, jos uusiutumattomille materiaaleille ei kyetä löytämään korvaavia vaihtoehtoja. Pitkällä aikavälillä on kuitenkin välttämätöntä kehittää uusiutuvista raaka-aineista korvaajia uusiutumattomille raaka-aineille.

Valtioiden tehtävänä onkin nyt luoda puitteet nopealle siirtymälle lineaaritaloudesta kiertotalouteen verotuksen, lainsäädännön ja investointien avulla. Materiaalista kulutusta on vähennettävä selvästi nykyisestä ja vielä jäljellä olevia raaka-aineita on hyödynnettävä selvästi tehokkaammin ja tarkoituksenmukaisemmin. Neitseellisten luonnonvarojen käytölle tulee asettaa erillinen vero, jotta niitä otettaisiin käyttöön harkitummin ja samalla saataisiin edistettyä kierrätysmateriaalien käyttöä.

Osana kiertotaloutta on tärkeää varmistaa, että tuotteet kestävät nykyistä kauemmin ja ovat helpommin korjattavissa niiden rikkoutuessa. Kuluttajien on pystyttävä korjauttamaan esimerkiksi elektroniikkatuotteita helposti ja edullisesti, ja niihin on oltava helposti saatavilla varaosia ja päivityksiä. Tähän voidaan puuttua tehokkaasti EU:n kiertotalousohjelmalla, jonka on oltava mahdollisimman kunnianhimoinen ja otettava huomioon resurssien rajallisuuden lisäksi myös ilmasto- ja biodiversiteettitavoitteet. Korjauspalveluita voidaan tehdä saavutettavammaksi myös kansallisesti alennetuilla ALV-kannoilla. EU-tasolla tuotteiden takuu-aikaa tulee pidentää, ja niiden ennenaikaisen vanhenemisen edistäminen suunnittelussa on kiellettävä.

Suomessa on tällä hetkellä erittäin löyhä kaivosverotus, mikä tarjoaa kansainvälisille kaivosyhtiöille mahdollisuuden hyödyntää kansallisia malmivarantoja sangen vapaasti ja pieneen hintaan. Voitot yksityistetään omistajille, mutta haitat, kuten massiiviset ympäristötuhot, jäävät paikallisten yhteisöjen ja valtion taakaksi.

Suomessa tulee ottaa käyttöön louhittujen malmien arvoon perustuva kaivosvero, jotta malmivarantojen hyödyt näkyisivät paremmin myös paikallisesti. Tämän lisäksi kaivostoimintaa täytyy kuitenkin myös rajoittaa nykyisestään. Kaikki kaivostoiminta ja malminetsintä luonnonsuojelualueilla, kansallispuistoissa, Natura-alueilla, erämaa-alueilla ja saamelaisalueella tulee kieltää. Suomen tulee kunnioittaa saamelaisten oikeutta säilyttää ja ylläpitää perinteisiä elinkeinojaan.

Toimenpiteet

- Asetetaan erillinen vero neitseellisten luonnonvarojen käyttönotolle.
- Tuetaan kulutustuotteiden korjauttamista madalletuilla ALV-kannoilla korjauspalveluille.
- Kielletään tuotteiden suunniteltu ennenaikainen vanheneminen ja pidennetään tuotteiden takuu-aikaa.
- Otetaan Suomessa käyttöön louhintatuotteen painoon perustuva kaivosvero.
- Uudistetaan kaivoslaki niin, että se turvaa nykyistä paremmin luontoarvot ja saamelaisten oikeudet.

2. Vihreä hyvinvointivaltio

2.1. Hyvinvointivaltio

Toimiva hyvinvointivaltio takaa perusoikeuksien toteutumisen kaikille. Se on yhdenvertainen, oikeudenmukainen ja universaali, ja sen jokainen jäsen voi turvallisesti olla oma itsensä. Vahva hyvinvointivaltio lisää luottamusta sekä valtiota kohtaan että ihmisten välillä. Hyvinvointivaltiossa on vahva turvaverkko, jonka ansiosta kaikilla on vapaus yrittää ja tehdä virheitä ilman pelkoa sen läpi putoamisesta. Ihmisarvoinen toimeentulo ei saa riippua työnteosta, ja erilaisia työnteon muotoja arvostetaan. Julkisen sektorin tulee tarjota laadukkaita, saavutettavia ja yhdenvertaisia palveluita, jotka edistävät hyvinvointia ja osallisuutta. Näihin palveluihin lukeutuu myös koulutus, sillä hyvinvointivaltion tulee arvostaa sivistystä, tietoa ja osaamista. Kaiken täytyy kuitenkin tapahtua ympäristön kantokyvyn asettamissa rajoissa, eli hyvinvointivaltion pitää pyrkiä myös vähentämään ihmisen vaikutusta luontoon nykyisestä reilusti. Reiluksi koettu hyvinvointivaltio edesauttaa myös ilmastotoimia, koska se lisää julkisten toimien yleistä kannatusta.

Toimenpiteet:

- Otetaan ilmasto- ja muut ympäristövaikutukset huomioon kaikessa hyvinvointivaltion toiminnassa.
- Lisätään hyvinvointivaltion rahoitusta niin, että julkisista palveluista tulee aidosti saavutettavia ja laadukkaita.
- Parannetaan saavutettavuutta huomioimalla erilaiset ihmisryhmät nykyistä paremmin intersektionaalisesti.
- Taataan ihmisarvoinen toimeentulo ja pääsy tarvittavien palvelujen piiriin työstä ja työkyvystä riippumatta.

2.2. verotus ja hyvinvointivaltion rahoitus

Vihreille nuorille verotuksella on kolme päätehtävää. Nämä ovat

1. hyvinvointivaltion rahoittaminen
2. haittojen vähentäminen ja
3. oikeudenmukaisuus ja eriarvoisuuden vähentäminen.

Hyvinvointivaltion palvelujen turvaamiseksi korkea veroaste on hyväksyttävä. Jotta verot kohdentuvat oikeudenmukaisesti, verotuksen tulee olla progressiivista. Progressiivinen verotus on myös tärkeä keino vähentää eriarvoisuutta.

Verotuksen painopistettä tulee siirtää työn verottamisesta haittojen ja omaisuuden verottamiseen. Samalla on kuitenkin huolehdittava riittävästä verotuloista ja verotuksen progressiivisuudesta. Erilaisten haittaverojen ensisijainen tarkoitus on ohjata kulutus ja tuotanto pois verotettavasta toiminnasta. Veron toimiessa halutulla tavalla sen tuotto siis laskee ajan kuluessa. Siksi hyvinvointivaltion rahoitusta ei pidemmän päälle voi laskea haitta- ja ympäristöverojen varaan. Niillä on kuitenkin merkittävä rooli siirtymässä kohti kestäväää taloutta. Kulutusta voidaan ohjalla myös erilaisilla arvonlisäverokannoilla, mutta arvonlisävero tulisi pitää erillään varsinaisista haittaverosta.

Verotuksen lisäksi valtio voi rahoittaa menojaan ottamalla velkaa. Suomen kaltainen valtio, jolla ei ole omaa valuuttaa, ei voi loputtomiin kuluttaa velaksi ilman, että siitä seuraisi ongelmia

esimerkiksi kasvavien korkokulujen muodossa. Yksilön velka ja valtion velka ovat kuitenkin eri asioita, eikä huoli valtion velkaantumisesta saisi estää esimerkiksi järkeviä investointeja ja suhdanteita tasaavaa finanssipolitiikkaa. Taantumassa valtion on perusteltua pehmentää ihmisille koituvia menetyksiä omalla velkaantumisellaan. Suomen tulee käyttää lainarahaa erityisesti päästöjä vähentäviin investointeihin.

Toimenpiteet

- Kevennetään työn efektiivistä verotusta pienituloisilla erityisesti perustulon avulla.
- Korotetaan kiinteistöveron sallittua ylärajaa. Korotetaan kiinteistöveroa erityisesti suurissa kaupungeissa ja kiristetään rakentamattoman tonttimaan verotusta. Siirretään kiinteistöveron painopistettä maan arvon verottamiseen.
- Korotetaan perintöveroa ja lisätään sen progressiota.
- Siirrytään pääomatuloverotuksessa malliin, jossa pääomatuloa voi tienata verovapaasti matalariskisen normaalituoton verran ja normaalituoton ylittävää osuutta verotetaan progressiivisesti yhdessä muiden tulojen kanssa. Sovelletaan mallia myös listaamattomien yhtiöiden osinkoverotukseen.
- Otetaan käyttöön maasta pois siirrettävän varallisuuden arvonnousuvero.
- Annetaan sosiaali- ja terveystaloudelliset järjestäville maakunnille verotusoikeus.
- Poistetaan asunto-osakkeen ja kiinteistön varainsiirtovero.
- Kiristetään työeläkkeiden verotusta progressiivisesti.
- Otetaan käyttöön varallisuusvero. Pidemmällä aikavälillä otetaan varallisuusvero käyttöön EU-tasolla.

2.3. Tulonsiirrot

Tulonsiirtojen avulla tasataan taloudellista eriarvoisuutta, vähennetään köyhyyttä ja lisätään siten yleistä hyvinvointia. Suuret tuloerot eivät ole kenenkään etu, sillä ne heikentävät hyvinvointia kaikilla tulotasoilla ja lisäävät yhteiskunnallisia ongelmia kuten rikollisuutta ja poliittista epävakautta.

Perustulo ja sitä täydentävät tuet takaavat perustoimeentulon kaikille ja ehkäisevät syrjäytymistä. Perustulon avulla työnteko on kannattavaa elämäntilanteesta ja työn muodosta riippumatta ja yrittäjäyys vähemmän riskialtista. Muilla tuilla vastataan eri ihmisten erilaisiin tarpeisiin ja tilanteisiin.

Lapsiperheiden tukemisessa tulee huomioida tukimuotojen vaikutukset sukupuolten väliseen tasa-arvoon, sillä epätasaisesti jakautunut lastenhoitovastuu on suurimpia syitä sukupuolten välisen palkkaeroon. Myös perheiden sekä sukupuolen monimuotoisuus tulee ottaa huomioon.

Nykyinen eläkejärjestelmä on kestämaton ja epäoikeudenmukainen. Pienimmät eläkkeet ovat riittämättömiä eikä järjestelmän rahoitus ole kestäväällä pohjalla. Työeläkemaksut ovat korkeita ja vastaavat käytännössä tasaveroa. Silti niiden korottamiseen on lähitulevaisuudessa painetta, sillä muuten rahat eivät riitä eläkkeiden maksamiseen tulevaisuudessa. Pitkällä aikavälillä eläkejärjestelmää on kuitenkin uudistettava niin, että eläkemaksuja voidaan laskea.

Toimenpiteet:

- Toteutetaan Vihreiden nuorten perustulopamfletin mukainen perustulo.
- Toteutetaan yleinen ansioturva ja puretaan ansioturvan ja perusturvan välinen kytkös.
- Leikataan ansiosidonnaista työttömyysturvaa progressiivisesti ja käytetään rahat ansiosidonnaisen laajentamiseen ja perusturvan korottamiseen.
- Siirretään vanhempainpäivärahat Kelan maksettaviksi.
- Jaetaan vanhempainvapaat 6+6+6-mallin mukaan ja lakkautetaan kotihoidon tuki.
- Jos vanhemmat eivät jaa perhevapaita, töissä oleva maksaa kotiin jäävän eläkemaksut.
- Jaetaan lapsilisä tasan molempien huoltajien kesken ja maksetaan lapsilisää myös 17-vuotiaista lapsista.
- Kevennetään työeläkemaksuja, leikataan suurimpia eläkkeitä ja korotetaan pienimpiä. Toteutetaan Vihreiden nuorten eläkepamfletissa esitetyt uudistukset eläkejärjestelmään.
- Tehdään säästäminen mahdolliseksi myös toimeentulotuella tai perustulomallin mukaisella harkinnanvaraisella tuella eläville.

3. Työmarkkinat ja työllisyys

3.1. Työntekijöiden asema

Reilu työelämä vaatii kaikkien työntekijöiden oikeudellisen ja taloudellisen aseman turvaamista. Lainsäädännön lähtökohtana tulee olla, että jonkin yrityksen tai alustan palveluksessa oleva henkilö, jonka työn suorittamista kyseinen yritys määrittelee tarkasti, on lain silmissä aina työsuhteessa. Tässä olennaista on työsuorituksen alisteisuus yrityksen määrätavallalle:

työsuhdetta määrittelee työnantajan työnjohto-oikeus, kun taas itsensä työllistävällä pienyrittäjällä on vapaus päättää oman työnsä muodoista.

Käytännössä esimerkiksi alustatalouden ruokalähetit ja taksikuskit, jotka ottavat työtehtävänsä vastaan alan yritykseltä, tulee tulkita työntekijöiksi. Näin ollen heille myös kuuluu kaikki työsuhteeseen liittyvät oikeudet, kuten vakuutus työtapaturmien varalta sekä vuosiloma.

Työntekijöiden oikeus neuvotella palkoista ja työehdoista kollektiivisesti on tärkeää työelämän reiluuden varmistamiseksi ja väärinkäytösten ehkäisemiseksi. Monille alustatalouden työntekijöille tämä oikeus voidaan turvata yksinkertaisesti tulkitsemalla heidän työnsä työsuhteen alaiseksi. Tämän lisäksi kilpailulainsäädäntöä tulee kuitenkin muuttaa siten, että myös itsensä työllistäjät voivat järjestäytyä ja neuvotella työehdoistaan kollektiivisesti niin, ettei tätä tulkita kartelliksi.

Työntekijöiden asemaa tulee vahvistaa myös työpaikkademokratian kautta. Työntekijöillä tulee olla edustajansa kaikkien vähintään keskisuurten yritysten päätöksentekoelementeissä. Tämä edistää myös työntekijöiden ja työnantajien välistä luottamusta ja parantaa paikallisen sopimisen edellytyksiä.

Toimenpiteet:

- Vahvistetaan lainsäädäntöä siten, että alustataloudessa yrityksen määrittäessä palvelun hinnat ja kriteerit tämä työ katsotaan työsuhteen alaiseksi. Rajatapausten osalta käännetään todistustaakka siten, että alustatalouden yrityksen on osoitettava kyseessä olevan aito yritysten välinen kumppanuus työsuhteen sijaan.
- Taataan itsensä työllistäjien kollektiivinen neuvottelu-oikeus EU:n kilpailulainsäädäntöä muuttamalla.
- Säädetään laki työntekijöiden edustuksesta yritysten keskeisissä päätöksentekoelementeissä kaikissa vähintään 25 henkilöä työllistävissä yrityksissä.

3.2. Työmarkkinoiden pelisäännöt

Työsuhteiden perussäännöt, kuten palkkaan, työaikaan, lomiin ja työsuojeluun liittyvät minimiehdot tulee olla kirjattuna lakiin. Tämän tarkoituksena ei ole korvata laajoja työehtosopimuksia, vaan turvata jokaiselle inhimilliset työolosuhteet kaikissa tilanteissa. Käytännössä nämä minimiehdot suojaisivat siis henkilöitä, jotka ovat syystä tai toisesta

alakohtaisten työehtosopimusten ulkopuolella. Tällä tavoin luodaan myös eräänlainen palomuri tulevaisuudessa työmarkkinoilla mahdollisesti tapahtuvien muutosten varalta.

Työelämän sääntelyllä tulee tukea myös eri ihmisryhmien välistä tasa-arvoa. Palkkatiedoista tulisi olla avoimesti saatavilla ainakin ala- ja aluekohtaiset keskiarvot sekä keskihajonta, mikä tekee selittämättömien palkkaerojen havaitsemisesta helpompaa. Tämän lisäksi anonyymia rekrytointia tulee edistää niin yksityisellä kuin julkisellakin sektorilla.

Työelämän väärinkäytöksiä paljastamiseksi ja ennaltaehkäisemiseksi yksi hyvä keino on antaa ammattiyhdistysliikkeelle, tasa-arvovaltuutetulle ja yhdenvertaisuusvaltuutetulle ryhmäkanneoikeus. Tämä tukisi viranomaisvalvontaa ja antaisi työntekijöille aidon mahdollisuuden pitää omista oikeuksistaan kiinni.

Kun työntekijöiden asema, edustus ja oikeudet on turvattu tässä ohjelmassa kuvatulla tavalla, voidaan edistää myös paikallista sopimista. Yksi merkittävä askel tähän suuntaan olisi paikallisen sopimisen kielloista luopuminen järjestäytymättömien, usein hyvin pienten yritysten osalta. Tässä mallissa alakohtaisten työehtosopimusten yleissitovuus säilyisi, mutta kaikille yrityksille annettaisiin tasapuoliset mahdollisuudet paikalliseen sopimiseen. Perälautana toimivat yleiset työehtosopimukset sekä lakiin kirjatut minimiehdot suojaisivat työntekijöitä kuten ennenkin.

Toimenpiteet:

- Kirjataan lakiin minimipalkka.
- Säädetään laki palkkatietojen avoimuudesta.
- Tehdään anonyymistä rekrytoinnista lähtökohta julkisella sektorilla ja edistetään samaa yksityisellä sektorilla yhdessä työmarkkinajärjestöjen kanssa.
- Annetaan ammattiyhdistysliikkeelle, tasa-arvovaltuutetulle ja yhdenvertaisuusvaltuutetulle laaja ryhmäkanneoikeus työsuhteisiin ja työntekijöiden oikeuksiin liittyvissä asioissa.
- Puretaan laista järjestäytymättömien työnantajien paikallisen sopimisen kieltoja. Toteutetaan tämä niin, että alle kymmenen työntekijän yrityksissä paikallisia neuvotteluja voi hoitaa kuka tahansa työntekijöiden valitsema henkilö, kun taas suuremmissa yrityksissä neuvotteluja vetää ammattiliittoon kuuluva luottamushenkilö. Työntekijöiden edustajille on tarjottava riittävä koulutus työsuhteasioista. Työnantajan on ilmoitettava työntekijöiden

edustajan yhteystiedot ja paikallisen sopimuksen sisältö ammattiliitolle. Säädetään työntekijöille tulkintaetuoikeus paikallisten sopimusten osalta.

3.3. Inhimillinen työllisyyspolitiikka

Vihreän työllisyyspolitiikan keskiössä on ihmisten tukeminen työn löytämisessä. Vaikka tarpeeksi korkean työllisyysasteen ylläpitäminen on hyvinvointivaltion rahoittamisen kannalta tärkeää, yhteiskunnan tulee aina myös kunnioittaa jokaista ihmistä yksilönä. Tästä syystä kaikkien työttömiin kohdistettavien toimien tavoitteena tulee olla työllistymisen tukeminen, ei jonkinlaisen pelotteen tai rangaistuksen liittäminen työttömyysjaksoihin.

Työllisyyspolitiikkaa tulee uudistaa siirtämällä työttömyysetuuksien käsittely TE-toimistoilta Kelalle. Näin ollen TE-toimistojen rooliksi jää yksilöllisen tuen ja työllistymistä edistävien palveluiden tarjoaminen työnhakijoille. TE-toimistojen tulee kiinnittää erityistä huomiota työttömien työkyvyn ja mielenterveyden tukemiseen. Laadukkaan henkilökohtaisen tuen takaamiseksi TE-toimistojen resursseja pitää lisätä muiden Pohjoismaiden tasolle.

Työllisyyden edistämiseksi ja reilun muutoksen tukemiseksi on tärkeää, että ihmisille turvataan mahdollisuus muunto- ja täydennyskoulutukseen työuran jokaisessa vaiheessa. Tämän mahdollisuuden tarjoaminen on erityisen tärkeää sellaisilla aloilla ja alueilla, joilta poistuu työpaikkoja fossiilitaloudesta irtautumisen myötä.

Toimenpiteet:

- Siirretään työttömyysetuuksien käsittely TE-toimistoilta Kelalle.
- Lisätään TE-toimistojen resursseja ja keskitetään ne henkilökohtaisen tuen tarjoamiseen työnhakijoille.
- Tuetaan työntekijöiden uudelleen kouluttautumista ja -työllistymistä erityisesti ympäristön kannalta kestävämmillä aloilla, joilta työpaikat häviävät.
- Helpotetaan työttömyysturvalla opiskelua.

3.4. Maahanmuutto ja työllisyys

Hyvinvointivaltion kestävä ja oikeudenmukainen rahoitus on riippuvainen työvoiman riittävydestä ja väestön ikärakenteesta. Maahanmuutolla voidaan tukea hyvinvointivaltion rahoitusta pitkällä aikavälillä.

Oli maahantulon peruste sitten työ, perhe, opiskelu tai turvapaikka, on Suomen kiinnitettävä erityisesti huomiota maahanmuuttajan kaksisuuntaiseen kotoutumiseen. Kaksisuuntaisen kotoutumisen onnistuminen vaatii sekä panostuksia maahanmuuttajille suunnattuihin palveluihin, kuten esimerkiksi kielenopetukseen, että myöskin yhteiskunnalta avointa ja vastaanottavaista suhtautumista.

Kotoutumisen kannalta on kriittisen tärkeää, että Suomeen muuttanut pääsee yhteiskunnan täysiosaiseksi jäseneksi. Tässä työ- ja opiskelupaikalla on suuri merkitys. Työnteon ja opiskelun aloittamista on sujuvoitettava ja edellytyksistä huolehdittava, jotta kotoutumisprosessi ei hidastuisi byrokratian esteisiin.

Toimenpiteet:

- Poistetaan ulkomaisen työvoiman tarveharkinta.
- Sujuvoitetaan työlupien myöntämistä kirjaamalla lakiin hakemuksen käsittelyn enimmäisajaksi kaksi kuukautta, jonka jälkeen työlupa on automaattisesti voimassa.
- Edistetään ulkomaalaisten opiskelijoiden jäämistä Suomeen muuttamalla opiskelijan valmistumisen yhteydessä saama oleskelulupa pysyväksi ja lisäämällä resursseja kielenopetukseen kaikilla koulutusasteilla.
- Helpotetaan turvapaikanhakijoiden ja pakolaisten työllistymistä osaamisen ja ammattitaidon tarkemmalla tunnistamisella, nopeuttamalla turvapaikanhakijan työntekooikeuden alkamista kahteen kuukauteen ja lisäämällä kielenopetuksen ja kotouttamisen resursseja.
- Helpotetaan perheen yhdistämistä poistamalla perheen yhdistämisen tulorajat.
- Torjutaan ihmiskauppaa lisäämällä valvonnan resursseja ja vähentämällä työntekijän riippuvuutta työnantajasta takaamalla tiedon ja oikeusavun saatavuus työntekijän äidinkielellä sekä lisäämällä työluvan joustavuutta uuden työpaikan etsimiseen.
- Mahdollistetaan muukalaispassin saaminen työlupaa varten niille, jotka eivät voi saada muuta hyväksyttyä passia kotimaastaan johtuen.

3.5. Mahdollistetaan yrittäminen entistä useammalle

Yrittäminen voi parhaimmillaan olla tapa toteuttaa itseään ja luoda kestävämpää yhteiskuntaa. Vihreän talouspolitiikan tavoitteena on mahdollistaa kestävä yrittäminen entistä useammalle. Tätä voidaan edistää helpottamalla erityisesti pienyrittäjien asemaa.

Yrittäjien sosiaaliturvaa tulee parantaa tuomalla heidät perustulon ja ansiosidonnaisen turvan piiriin. Tätä varten tulee luoda malli, jossa yrittäjiltä kerätään automaattisesti riittävä vakuutusmaksu ilman alivakuuttamisen mahdollisuutta. Samalla pidetään huolta yrittäjien riittävästä eläkekertymästä.

Yritystoiminta tulee voida yhdistää joustavasti palkkatyön, opiskelun tai työttömyystuen kanssa siten, ettei yrittäjäksi ryhtyminen vie automaattisesti oikeutta välttämättömiin etuuksiin. Yrittäjänä tulee myös saada epäonnistua, eikä laillisesti toimineen yrityksen konkurssi saa viedä yrittäjää loppuelämäkseen velkavankeuteen.

Yhteiskunnan tehtävä on luoda yritysten välille reilu kilpailuympäristö. Uusien yritysten tuloa markkinoille ei tule hankaloittaa ilman painavia syitä ja valtion täytyy pyrkiä estämään yksityisten monopolien syntymistä. Vanhoja rakenteita ylläpitävistä yritystuista pitää luopua ja yritystuet suunnata reilun muutoksen edistämiseen sekä tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoimintaan.

Toimenpiteet:

- Parannetaan pienyritysten toimintaedellytyksiä nostamalla arvonlisäveron maksamisen alaraja 30 000 euroon ja tukemalla ensimmäisen työntekijän palkkaamista.
- Ulotetaan perustulo ja ansiosidonnainen turva yrittäjille.
- Mahdollistetaan yrittäminen joustavasti perustulon tai muun etuuden kanssa samaan aikaan.
- Mahdollistetaan pienyrittäjille henkilökohtainen velkajärjestely tai konkurssi tiettyjen ehtojen täytyessä.
- Edistetään reilua kilpailua lisäämällä kilpailu- ja kuluttajaviraston resursseja ja esimerkiksi luopumalla apteekkien määräsääntelystä.

4. Eurooppalainen ja kansainvälinen talous

4.1. Euroopan unionin talouspolitiikka

Kohti liittovaltiota

Vihreät nuoret kannattaa Euroopan unionin kehittämistä liittovaltioksi. Tämä tarkoittaisi muun muassa sitä, että EU:lle annetaan oikeus harjoittaa itsenäistä finanssipolitiikkaa, kerätä veroja ja ottaa omaa velkaa. Varsinkin monet ympäristöhaittoihin ja omistamiseen kohdistuvat verot olisi tehokkaampaa kerätä EU:n tasolla, jolloin näitä veroja olisi vaikeampi välttää siirtämällä tuotantoa tai varallisuutta EU-maasta toiseen. Erityisesti yhteinen valuutta edellyttää tuekseen liittovaltiota ja yhteistä finanssipolitiikkaa. Liittovaltiokehitystä pitäisikin viedä eteenpäin ennen kaikkea euromaiden kesken.

Toimenpiteet

- Annetaan Euroopan unionille oikeus kerätä veroja ja otetaan käyttöön eurooppalainen hiilivero taakanjakosektorille, varallisuusvero ja rahoitusmarkkinaverot.
- Vahvistetaan EU:n budjettia ja itsenäistä budjettivaltaa.
- Annetaan EU:lle oikeus ottaa omaa velkaa.
- Tasoitetaan EU-maiden välisiä eroja reilua muutosta edistäviin investointeihin kohdistettavilla tuilla.
- Otetaan käyttöön eurooppalainen perustulo ja minimipalkka.

Kestävä, oikeudenmukainen ja solidaarinen Euroopan unioni

EU:n talouspolitiikan on oltava ilmaston ja luonnon kannalta kestävä, eriarvoisuutta vähentävää ja solidaarista sekä jäsenmaiden kesken että kansainvälisesti. EU:n rahankäytölle ja jäsenmailleen myöntämille avustuksille tulee asettaa tiukat ympäristökriteerit, eikä ympäristölle haitallista toimintaa pidä tukea. EU:n tulee tukea jäseniään talouskriiseissä ja mahdollistaa näille elvyttävämpi finanssipolitiikka. Samalla EU:n tulee itsekin harjoittaa vastasyklisiä talouspolitiikkaa, eli elvyttää taantumissa ja kiristää nousukausilla. EU:n on noudatettava talouspolitiikassaan myös kansainvälistä solidaarisuutta, eikä sen tule esimerkiksi maatalouspolitiikallaan estää globaalien etelän maita kilpailemasta eurooppalaisten tuotteiden kanssa.

Toimenpiteet

- Puretaan tuonnin esteitä EU:n ja globaalien maiden välillä.
- Uudistetaan vakaus- ja kasvusopimusta elvyttävämmän talouspolitiikan sallimiseksi.
- Uudistetaan EU:n maatalouspolitiikkaa ympäristön kannalta kestävämmäksi ja sosiaalisesti oikeudenmukaisemmaksi.
- Asetetaan EU:ssa alarajat yhteisöveroille ja puututaan EU:n sisäisten veroparatiisien toimintaan.
- EKP:n rahapolitiikan on tuettava Pariisin sopimuksen ilmastotavoitteita eikä EKP:n rahoitusmarkkinaoperaatioilla tule tukea fossiiliyhtiöitä.

4.2. Reilumpi kauppa

Vihreät nuoret katsoo, että kansainvälinen vapaakauppa on hyvä asia, kunhan se palvelee ihmisten ja ympäristön hyvinvointia. Vapaakauppa mahdollistaa talouksien erikoistumisen, mikä tuo mukanaan skaalahyötyjä. Tämä hyödyttää kaikkia kaupan osapuolia, kunhan kaupan säännöt ovat reilut ja oikeudenmukaiset. Vapaakauppasopimuksissa täytyy aina taata ihmisoikeuksien toteutumien, riittävän hyvät työehdot ja tiukka ympäristösääntely. Kaupan sääntöjä rikkoville täytyy myös olla riittävän kovat sanktiot, jotta ne oikeasti estävät järjestelmän hyväksikäytön. Riitoja tulisi selvittää puolueettomasti ja oikeudenmukaisesti. Välimiesmenettelyt eivät ole tähän reilu työkalu. Myös valtioilla tulee olla mahdollisuus muuttaa politiikkaansa ilman kohtuuttomien oikeustoimien pelkoa. Kansainvälistä kauppaoikeutta ei saa käyttää kiristysvälineenä rahastaakseen siirtymällä kestävämpään ja oikeudenmukaisempaan yhteiskuntaan.

Oikeudenmukaisen kaupankäynnin kehittämiseksi kansainvälisiä talousinstituutioita tulisikin kehittää siten, että ne mahdollistavat reilut ja tasapuoliset kehykset kaupalle. Kansainvälisellä valuuttarahastolla ja Maailmanpankillä on keskeinen rooli kansainvälisen kaupan sääntelyssä, mutta eri maat eivät ole tasapuolisesti ja oikeudenmukaisesti edustettuina niiden päätöksenteossa. Eri maiden asemaa järjestöissä on tasa-arvoistettava ja niiden johtavana ohjenuorana tulee olla ekologisen ja sosiaalisen kestävyuden ja oikeudenmukaisuuden edistäminen.

Oikeudenmukainen maailmankauppa vaatii erityisesti puuttumista globaalien maiden eriarvoiseen asemaan. Globaalien maiden velkataakkaa on kevennettävä ja riippuvuutta kansainvälisten

instituutioiden taloudellisesta vallasta löyhennettävä. Maita ei saa pakottaa vapaakauppaan taloudellisella tuella kiristämällä, vaan niiden on annettava rauhassa kehittää talouksiaan ilman ulkupuolisten sanelua. Tämä tarkoittaa sitä, että jonkinasteinen protektionismi täytyy sallia uusien alojen kehittämiseksi, jotta ne voisivat kilpailla rikkaampien talouksien vakiintuneempien vastineiden kanssa.

Kehitysyhteistyö on yksi tärkeä työkalu maailmanlaajuisen taloudellisen eriarvoisuuden kitkemisessä. Se edesauttaa valtioiden vakautta ja kansalaisvaikuttamisen mahdollisuuksia, mikä tekee myös kauppapolitiikasta reilumpaa. Samalla on kuitenkin varmistettava, että kehitysyhteistyöhön käytetyt varat menevät oikeasti kohdemaiden tehokkaaseen tukemiseen kehityksen itsensä ehdoilla.

Toimenpiteet:

- Ratkotaan kansainvälisen kaupan ristiriitatilanteet oikeusistuimissa tai Maailman kauppajärjestön ehdoilla.
- Nostetaan pienemmät taloudet suurempien kanssa tasa-arvoiseen asemaan kansainvälisten talousinstituutioiden päätöksenteossa.
- Uudistetaan ECT-sopimus niin, että se tukee siirtymää päästöttömään energiaan eikä jarruta sitä.
- Annetaan anteeksi osa globaalin etelän maiden veloista ja vähennetään niiden riippuvuutta kansainvälisten talousinstituutioiden vallasta.
- Rikkaiden maiden tulee käyttää vähintään prosentti bruttokansantulostaan kehitysyhteistyöhön. Kehitysyhteistyötä ei saa käyttää maan oman kauppapolitiikan edistämiseen.

4.3. Yritysvastuu

Yrityksillä tulee olla vastuu tuotteidensa eettisyydestä koko tuotantoketjun osalta. Yrityskonsernien vastuun tulee ulottua myös niiden tytäryhtiöiden toimintaan. Yritysvastuuta ei saa jättää yritysten vapaaehtoisuuden varaan, vaan siitä täytyy määrätä laissa. Euroopan unionin tulee vaatia yrityksiltä ihmisoikeuksien kunnioittamista, ympäristön ja eläinten huomioimista sekä hyvän hallintotavan vaalimista kaikissa maissa, joissa ne toimivat.

Toimenpiteet

- Vaaditaan yrityksiä varmistamaan toimintansa vastuullisuus ja raportoimaan siitä sekä toimintaan liittyvistä ihmis- ja eläinoikeus- sekä korruptio- ja ympäristöriskeistä niin, että vastuullisuus voidaan todentaa.
- Saatetaan ihmis- ja eläinoikeuksia loukkaavat, korruptioon syyllistyvät ja ympäristöä tuhoavat yritykset oikeudelliseen sekä vahingonkorvausvastuuseen teoistaan, olivat ne sitten tahallisia tai tuottamuksellisia.
- Kielletään tuotteiden tuonti silloin, kun niiden tuotantoon liittyy räikeitä ihmisoikeusrikkomuksia kuten lapsityötä tai ihmiskauppaa.
- Suomen ja EU:n tulee edistää yritysvastuuta vaativia lakeja ja sopimuksia myös kansainvälisellä tasolla.
- Tuetaan pieniä yrityksiä tuotantoketjun eettisyyden selvittämisessä ja raportoinnissa.